

Деньга Наталія Миколаївна

Заступник директора з виконавчої та фінансової роботи

Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка

**До питання про засоби розвитку професійної рефлексії викладача
вищого навчального закладу.**

Досить важливим для сучасного викладача є розвиток професійної рефлексії викладача вищого навчального закладу, про що підтверджують дослідження науковців. Так, М. Гапоненко вважає розвиток педагогічної рефлексії важливим психологічним механізмом корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні [1]. Г.Полякова звертає увагу на педагогічну рефлексію як один із механізмів саморегуляції педагога, як здатність займатися самоаналізом, тобто здатність до критичного переосмислення власного досвіду [5, с. 3]. Р. Тур зазначає проте, що педагогічна рефлексія функціонує як аналіз вчителем власного психічного стану, який спрямовує на його професійне самовдосконалення, є ключовим моментом розвитку особистості [9, с.22].

Існують різні класифікації рефлексії:

- за кількістю учасників (масова, групова) і саморефлексія [3];
- Н. Сас класифікує рефлексію за складовими діяльності (під час планування діяльності, під час власне діяльності, аналізу мотивів, умов, етапів та результатів виконання діяльності, що вже відбулася) [6];
- Н.Пов'якель виокремлює такі етапи професійної рефлексії: усвідомлення себе як особистості і професіонала; усвідомлення своїх дій, поведінки, та прогнозування наслідків впливу; усвідомлення зворотного зв'язку у професійній діяльності педагога (змісту запитів учнів, істотності та глибинного змісту цих запитів, змісту ситуації учня/студента); розгляд можливих засобів розвитку професійної ситуації; моделювання наслідків і прогнозування дій тощо [4, с. 4-5].

– М. Марусинець вважає, що вихідною умовою формування професійної рефлексії є створення належного рефлексивного середовища, яке є важливим чинником конструктивного впливу на процеси особистісного розвитку [2].

Професійна рефлексія педагога – це досить складна робота, спрямована на бачення себе і своїх дій зі сторони. Часто неймовірний ритм сучасного життя та неосяжна кількість інформації не залишають викладачам можливості проаналізувати свою роботу, зробити висновки та скласти план з покращення результатів професійної діяльності. Тому, зазвичай, рефлексія у педагога є стихійною та ситуативною. Внутрішня рефлексія властива кожному, та цим процесом необхідно навчитися управляти. Значить, одним із завдань методичної роботи навчального закладу повинно бути розвиток професійної рефлексії викладача.

Для корекції професійної поведінки педагогів, формування у викладачів здатності до критичного переосмислення власного досвіду, аналізу свого психічного стану, самовдосконалення необхідно підвищувати рівень здатності до рефлексії. Іншими словами педагогу треба розвивати професійну рефлексію, так як розвиток – це процес, в результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [8].

У зв'язку з цим постає необхідність в розгляді засобів розвитку професійної рефлексії викладача. В академічному тлумачному словнику слово «засіб» трактується як прийом, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб [7].

У контексті виокремлених за різними класифікаційними ознаками видів професійної рефлексії викладача вищого навчального закладу слід класифікувати і засоби їх розвитку, зокрема:

- масові, групові і індивідуальні засоби розвитку професійної рефлексії;
- засоби спрямовані на розвиток рефлексивних навичок під час планування діяльності, під час власне діяльності, під час аналізу мотивів, умов, етапів та результатів виконання діяльності, що вже відбулася;

– засоби спрямовані на усвідомлення себе як особистості і професіонала; усвідомлення своїх дій, поведінки, та прогнозування наслідків впливу; усвідомлення зворотного зв'язку у професійній діяльності (змісту запитів студентів, істотності та глибинного змісту цих запитів, змісту ситуації студента); на розгляд можливих засобів розвитку професійної ситуації; моделювання наслідків і прогнозування дій тощо.

Ми вважаємо, що створення належного рефлексивного середовища, яке є важливим чинником конструктивного впливу на процеси особистісного розвитку, може бути не тільки умовою, але й метою методичної роботи вищого навчального закладу і засобом розвитку професійної рефлексії колективу викладачів вищого навчального закладу.

Використані джерела

1. Гапоненко Л. Розвиток рефлексії як важливого психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні [Текст] / Л. Гапоненко // Рідна шк. – 2002. – № 4. – С. 14–16.
2. Марусинець М. Педагогічні умови та засоби формування професійної рефлексії майбутніх учителів початкових класів / М. Марусинець // Гірська школа Укр. Карпат. – 2015. – № 12–13. – С. 196–198. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2015_12-13_68.
3. Орехов В. Д. Особенности корпоративного обучения менеджеров [Электронный ресурс] / В. Д. Орехов // Международный институт менеджмента ЛИНК. – Текст. дан. – Жуковский, 2016. – Режим доступа: <http://ou-link.ru/pub/2002 mp05.htm>. – Назва з екрана.
4. Пов'якель Н. І. Професійна рефлексія психолога-практика [Текст] / Н. І. Пов'якель // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 6–7. – С. 3–6.
5. Полякова Г. Показники педагогічної творчості вчителя [Текст] / Г. Полякова // Психолог. – 2006. – № 35. – С. 3–5.
6. Сас Н. Н. Профессиональная рефлексия как критерий результативности профессиональной подготовки к инновационному управлению в условиях

- магистратуры «Специфические категории. Управление учебными заведениями» [Текст] / Н. Н. Сас // Инновационное развитие – от Й. Шумпетера до наших дней: экономика и образование: статьи и доклады участников международной научно-практической конференции (г. Калуга, 1–2 октября 2015 г.) – М.: Научн. консультант, 2015. – С. 352–354.
7. Словник української мови: в 11 томах. – Том 3, 1972. – С. 307. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/zasib>.
8. Словник української мови: в 11 томах. – Том 8, 1977. – С. 631. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/rozvytok>.
9. Тур Р. Й. Педагогічна рефлексія – основа формування творчого саморозвитку особистості [Текст] / Р. Й. Тур // Управління шк. – 2004. – № 13. – С. 22–24.
10. Яценко Т. С. Социально-психологическое обучение в подготовке будущих учителей [Текст] / Т. С. Яценко. – К.: Вища шк., 1987. – 110 с.